

Gyöngyszemek 26. Félelemmentes szeretet (1Jn 4,18)

Nem kevés bibliaolvasót döbbsentett meg már ez a mondat: a szeretetben nincsen félelem. Tényleg nincsen? – kérdezik éppen azok, akik szeretik Istent, embertársaikat, istenteremtette világukat, de nem tagadják, hogy számukra sem ismeretlen a félelem, amely így vagy úgy, de őket sem kímélte meg. Gondoljunk az édesanyára, akinek szeretetét is szinte állandóan kíséri, mintegy árnyékként a félelem: mi lesz a gyermekemmel? De egyébként is el kellene gondolkodtasson bennünket a sajnálatos szóhasználatunk, hogy éppen a hívő embert szeretjük isten f é l ő n e k nevezni! No és mit gondolt a reformátor, amikor minden parancsolatot ezzel a mondattal kezdte magyarázni: Istent féljük és szeressük...? Megalkuvás lenne ez arra az esetre, hogy – ha már a félelmet teljesen nem zárhatjuk ki – legalább együtt említsük a szeretettel? És mit kezdünk számtalan bibliai kijelentéssel, amely a félelmet nem csak a bölcsesség kezdeteként dicsőíti (Péld 11,10), de még az emberi kapcsolatokat is ez alá helyezi? (Ef 5,21).

1.

Az Ószövetségen tájékozódó emberek számára is igen komoly gondot jelentett a kettő egymáshoz való viszonya. Egyrészt ott volt a mindenkor érvényes hitvallás, amelyhez ez a „kell“ csatlakozott: „szeresd az Urat, a te Istenedet, teljes szívből, teljes lélekből és teljes erődből“ (5 Móz 6,5). De pár verssel odébb – mintegy használati utasításként – már ez áll: „Az Urat, a te Istenedet féld...“ (6,3). S ez nem kis fejtörést okozott már írásmagyarázóknak. Az alapkérdés az volt, hogy annak a tettei jobbak-e, aki szeretetből szolgál Istennek vagy azé-e, aki félelemtől úzva kényszerül erre? Két rabbi növendék jött egyszer a mesterhez. Egyikük előbb azt álmodta, hogy „Milyen nagy a te jóságod (ti. Istené), amelyet a téged f é l ő k n e k tartogatsz“ – ahogy ez Zsolt 31,20-ban áll. A másik ezt hallotta álmában: „Mind örülnek majd... akik s z e r e t i k nevedet“ – ez pedig Zsolt 5,2-ből való. Raba mester így fejtette meg az „ellentétet“: „Cselekedj félelemből és cselekedj szeretetből. De aki szeretettől indíttatva cselekszik, annak kettős fizetség jár.“

Ez a válasz jól mutatja egyrészt a kérdés komolyan vételét, másrészt – ezt hallva – megértjük talán még jobban, ha Jézus nem lelkesedett az ilyen megoldásokért. Ő „legnagyobb parancsolatnak“ csak azt nevezte – minden hozzátétel nélkül –, ha Istent teljes szívből, lélekből, elméből szeretjük

2.

Volt azonban még egy másik szempont is, amely az Ótestamentum emberei egész gondolkodását erőteljesen uralta. Mégpedig a határozott prófétai kijelentés az Úr közelgő napjáról, amikor el kell számolnunk az életünkről. Isten megítéli Izraelt és a népeket. A régi próféták, élükön Ámósszal, nem sok jót vártak ettől a naptól. „Jaj azoknak, akik az Úr napját kívánják. Mire nektek az Úr napja? Sötét lesz az, nem világos“ (Ám 5,18). Nem csoda hát, ha ez az ítéletnap félelemmel töltötte el a hívő zsidókat és az sem, hogy a Jézus tanítványai is ebben a szellemiségben nőttek fel. Elannyira, hogy Jézus nem csak az „emberfia napjáról“ beszélt (Lk 17,24), de annak elrettentő vonásait az Isten országa dicsősége, sőt a saját dicsősége megjelenésével kellett behelyettesítenie (Jn 8,56).

János levele írója is ebben a szemléletvilágban otthonos és nem csoda, hogy – Jézus nyomán – ő is szeretné olvasói/hívei félelmét eloszlatni. Amikor tehát a szeretet ölel körül bennünket, fogad be magába, akkor egyáltalán nincs okunk a félelemre. Pál

szerint bizalommal nevezhetjük Istent atyának – abbá – minden gátlás és megkötöttség nélkül, mert a szeretet kiűzte belőlünk a félelmet. Az Úr napja ugyan az ítéleté is, de ítélő, zord bíró helyett a Jézus Krisztus ítélőszéke előtt kell megállnunk (2 Kor 5,10), aki azt vizsgálja, hogy az Isten szeretet-áramkörében maradtunk-e vagy sem. Rossz jel azért, ha mégis – mindezek ellenére is – félünk „ama naptól“. Mert a félelem már maga a büntetés és azt sulykolja belénk, hogy elvesztettek vagyunk. János szavával: „hogy nem lettünk tökéletesek a szeretetben“. El kell fogadnunk, hogy ő előbb szeretett minket, s ez a szeretet tart bennünket. S ha eljön ama nap, akkor sincs más tennivalónk, mint szilárdan állni ebben a minket körülölelő szeretetben. Különben csak a félelemé lesz az utolsó szó, amitől ez a félelemmentes szeretet őrizzen meg.

3.

Nagy kérdés azonban, hogy János mondatának megoldását itt kell-e keresnünk? Érdemes ugyanis e mondat szövegösszefüggésére figyelni, s akkor más út is lehetséges. A 4. fejezet 7. versétől kezdődő szakasz egészen a fejezet végéig igen mély meditáció Istenről. Ő a szeretettel azonos: „az Isten szeretet“ – írja János. Ez a szerető Isten küldte el fiát, éppen szeretet-mivolta jeléül. Ezzel megelőzött bennünket, s ez kötelez a viszont-szeretetre, azaz ennek a szeretetnek a továbbadására, Ez a gondolatmenet éri el csúcát a 20. versben: „...aki nem szereti a testvérét, akit lát, nem szeretheti Istent, akit nem lát“. Ehhez azonban a szeretet-Isten áramkörében kell maradni. Így együtt olvasandó a kettő: „az Isten szeretet és aki a szeretetben marad, az Istenben marad és Isten is őbenne“ (16.vers).

Ebből az összefüggésből kiderül, hogy amikor a szeretetben nincs félelem, akkor egyáltalán nem a mi szeretetünkről van szó, hanem Istenéről, illetve magáról Istenről. A szeretet Isten lényével összeférhetetlen bármiféle félelem. Ezt pedig hangsúlyozni kell az emberi gonoszság és az életet veszélyeztető sok-sok ellenség láttán. Nem csak természeti katasztrófák vonhatják kétségbe Isten szeretet-voltát, de még inkább emberi sorstragédiák, amelyeket csak nagy ügyel-bajjal lehet sorsnak vagy véletlennek tekinteni.

De az sem véletlen, hogy időnként felerősödik a félelem ettől a kiszámíthatatlan Istentől. Akárhogy is értjük az ószövetségi Jób esetét, de az biztos, hogy nagy szakadék tátong az istenfélő ember istenképe és az igaz Isten között. Barátok veszik körül az összetört, Istenében már-már kételkedő Jóbot, de sem ragyogó ékesszólásuk, sem logikus érveléseik nem segítenek neki. Úgy érzi, hogy „a mindenható nyilai“ és annak mérge zúzza őt össze (Jób 6,4). „Isten rettentései sorban elérnek engem“ – mondja elkeseredetten. Nincs senki, aki segítene rajta. A jónak jutalom jár, a gonosznak büntetés, mert ez az Isten logikája és őt Isten az utóbbiak közé sorolta.

Ezt a tévesen logikusnak tartott véleményt dönti meg János mondata: A szeretet Istene sem nyilakat nem lövöldöz, hogy elpusztítson, sem nem leli kedvét a szenvedőben és szenvedésében. S mintha ezt még a meggyötört Jób is megsejtette volna már, amikor tehetetlen barátainak ezt mondta: „s z e r e t e t r e van szüksége a szenvedőnek“ (Jób 6,14).

Nem csak Jóbnak, de minden korok istenfélőjének lehetősége van arra, hogy megváltozzék Istenről alkotott képe. Ezt az istenképet emeli felsőfokra János, amikor, szinte ellentmondást nem tűrő hangon jelenti ki az igazságot: Az Isten szeretet és őbenne nincsen félelem. Megoldást csak az hozhat, ha „benne maradok“, mert akkor az én szeretetem is félelemmentes lesz. Ámen

Gémes István